

זרעונים

לימוד והשראה
למפגש גננות

• לחוות את, לדבר על •

פתיחה

- ◀ נניח על הרצפה עיתונים ומגזינים, ניירות ריקים, צבעים, דבק ומספרים.
- ◀ נבקש מהמשתתפות להיזכר במראה יפהפה שראו ונחקק להן בלב, לאחרונה, או מזמן ולנסות ליצור אותו ולתת לו ביטוי ממשי (כל אחת- בדף משלה) , מהחומרים המונחים על הרצפה. בתום המלאכה, נסתובב בין היצירות של המשתתפות, וננסה "לנחש" יחד מה מתואר בהן. לעיתים הפער יהיה גדול ולעיתים קטן, אך נבחין שתמיד יהיה הפרש (קל או כבד) בין מה שכל אחת תיארה, ומה שניחשנו.

◀ נברר:

- ◀ מה אתן חשות כלפי הפער הזה?
- ◀ האם קיוויתן שלא יהיה?
- ◀ האם אתן חושבות שיוכלתן לדייק יותר ובכך למנוע את הפער המדובר?
- ◀ נתייחס היום לפער הזה. ננסה להבין היכן הוא מופיע בחיים שלנו, מה הוא מחולל אצלנו ואצל הילדים, וכיצד הוא משפיע על העבודה מולם.

2

ציפור שניה

- ◀ נאזין יחד לשיר "ציפור שניה" של נתן זך.
נאזין כשדף מילות השיר לא מונח לפנינו. לא נקדים אף הקדמה או הסבר לפני ההשמעה.
- ◀ כעת נאזין לו שוב. אבל לפני ההאזנה, נחלק לכל אחת דף עם מלות השיר, וננחה את המשתתפות לכתוב ולסמן מלים שמפעילות/מרגשות/מעוררות אצלן משהו.

ציפור שניה/ נתן זך

קָאִיתִי צְפוּר כְּבֵת יָפִי.
הַצְפוּר כְּאֶתָּה אוֹתִי.
צְפוּר כְּבֵת יָפִי כְּזֹאת לֹא אֶקְרָא עוֹד
עַד יוֹם מוֹתִי.

עָבַר אוֹתִי אֶז כְּרִט שֶׁל שָׁמֶשׁ.
אֶמְרָתִי מְלִים שֶׁל שְׁלוֹם.
מְלִים שֶׁאֶמְרָתִי אֶמֶשׁ
לֹא אֶמַר עוֹד הַיּוֹם.

- ◀ בתום ההאזנה הכפולה, ולפני שנשמע אלו מלים סומנו ומדוע, ננסה לזהות ולעמוד על ההבדל שבין חוויית ההאזנה הראשונה לשניה.
- תחילה נשאל שאלות על עצם החוויה הכפולה:
 - ◀ איך הרגשתן במפגש עם השיר?
 - ◀ האם אתן אוהבות את השיר?
 - ◀ מה היו ההבדלים בין ההאזנה הראשונה לשניה מבחינתכן?
 - ◀ האם ההאזנה תוך כדי קריאת המלים היתה נעימה יותר או פחות?
 - ◀ האם הייתן מעדיפות לקרוא את המלים ללא הלחן?
- ◀ אחרי שנבחין בהבדלים ובאיכויות השונות שבשתי ההאזנות, נשאל:
 - ◀ האם שמתן לב לכותרת השיר? מדוע לדעתכן קוראים לשיר "ציפור שניה"?
 - ◀ מה יכולה להיות אותה ציפור ראשונה, אם כך?
- ◀ "ציפור שניה" יכולה להיות הציפור שבשיר, שמבקשת לתאר את הציפור הממשית שראה הדובר. הפער בין הציפור הראשונה לשנייה הוא מהות חשובה בשיר, וגם בנושא המפגש שלנו, העוסק ההבדל בין החוויה והצורך לתמלל ולעבד אותה.
- ◀ "ציפור שניה" עשויה גם להיות התחושה עמה נותר הדובר, אחרי שראה "ציפור רבת יופי" והחליט שכמוה "לא אראה עוד עד יום מותי". למרות הפסיקה הכביכול מוחלטת הזו, באותו רגע נולדת בו הציפיה והתקווה לזכות לציפור שניה. ממשית. אפשר להתמקד ברצון הזה, לחקור ולשאול עליו.
 - ◀ מדוע הוא חזק כל כך?
 - ◀ האם אתן זוכרות חוויה כזו של רצון לשחזר אירוע עוצמתי שזכו לו?
 - ◀ האם אתן מזהות את הצורך הזה אצל הילדים?
 - ◀ האם אתן מוצאות קשר בין הצורך לחוות שוב, ובין הצורך לתת מלים, לדבר ולהמשיג חוויות?
- ◀ נראה שכחלק מצורך עיבוד של חוויות עוצמתיות, יש צורך עמוק להנציח/ לתעד/ למצוא מלים לחוויה, ולצד זה, גם צמא ורצון לחוות אותן שוב באותה העוצמה. מעניין להתבונן בשני אלו זה לצד זה.
 - ◀ נחזור לפעילות הפתיחה, נסו להיזכר בחוויה שרציתן לזכור ולהנציח? מה עשיתן? האם הרגשתן שהצלחתן להעביר את מכלול החוויה?
- ◀ מתוך הדיון, בהנחה שישמעו דעות שונות, נבקש בעיקר לעמוד על הפער הגדול והבלתי נמנע בין המלים המתארות ובין המראות עצמם. העוצמה, הממשות והחיות פועלים אחרת על הלב. נשאל:
 - ◀ האם הפער הזה נוגע לעבודה שלכן בגן?
 - ◀ האם נתקלתן בקשיים כאלה מול הילדים?
 - ◀ מתי למשל?

- ◀ כשאנחנו עומדות מול הפער הזה, כגננות, אפשר לחוש תסכול, וחוסר אונים. לא פעם יש יכולת מוגבלת למדי לדובב ילדים, שנתונים עמוק בתוך חוויה (הולדת אח/ות חדשים יום הולדת, או חלילה גם אירועים פחות שמחים). הרצון לשמוע וליצור שיתוף בגן בחוויות מחופש גדול וכי"ב, הופך לעיתים למשימה חסרת תכלית, למעגל בו כולם חוזרים על אותן מלים או תבניות שיצר הילד הראשון בסבב, וכן הלאה.
- ◀ האם נוכל לחשוב על דרך אחרת להתייחס בה לחוויות שונות בגן? ובחיים האישיים שלנו?
- ◀ האם יש לכן, מנסיונכן, דוגמא מוצלחת לעבודה עם חוויות ועיבודן בגן?

נשוחח יחד על אפשרויות שונות, ומתוך הדברים, נציע גישה אחרת, מעניינת, למפגש עם חוויה ילדית.

3

מפגש עם חוויה ילדית

(נחלק דף ובו קטעים נבחרים מתוך טור של רינת פרימו, שהתפרסם ב-ynet)

"רודולף שטיינר, הוגה האנתרופוסופיה, כינה את המצב התודעתי של הילד בשנותיו הראשונות "תודעת חלום". חלק ניכר מהמאמץ החינוכי הוא לאפשר לילד להישאר ב"מצב השליו, דמוי החלום, של דמיון תמונתי".

בשיטת ולדורף (שיטת החינוך האנתרופוסופית) משתדלים לא "להעיר" את הילדים מוקדם מדי. מה עלול לפגוע בתודעת החלום של הילד? פניה להגיון ולאיינטלקט של הילד, למשל, כדאי להימנע גם מגירוויים חושיים עזים מדי מכל הסוגים: טעמים, צלילים, תמונות וצבעים.

מה כן מתאים להם? מה תומך ביקיצה טבעית, הדרגתית של ילד השרוי ב"תודעת חלום"?

ננסה להדגים זאת בעזרת קריאה בשני שירי ילדים העוסקים בחברות:

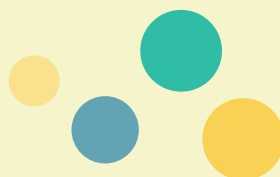
הנה שיר ילדים על חברות שבטח כולכם מכירים:

"אל תכה, זה לא נאה, תן לי יד, ועוד אחת. חברים טובים נהיה. חברים טובים נהיה" (שרה לוי תנאי)

הנה עוד שיר ילדים על חברות:

"מצלחת המונחת בפינה שבמטבח / לוקקים חלב ביחד חתלתול וכלב רך / לוקקים בתאבון / לוקקים בהנאה / לוקקים ומחכים / לצלחת הבאה" (כלבלב וחלתול. חנן שדמי)

- ◀ נעצור כאן ונעשה תרגיל קטן:
קראו שוב את שני השירים, כתבו אותם במילים שלכן. ליד כל שיר כתבו מה השיר מבקש להגיד.
- ◀ מה ההבדל המהותי בין השירים הללו לדעתכן?
- ◀ איזה שיר לדעתכן "אפקטיבי" יותר, כשאנחנו רוצות לגעת בחוויית החברות על מורכבותה, ולתת לילדים כלים להכיר אותה, וללמוד? מדוע?

◀ נאסוף את הדברים, ונמשיך לקרוא את דבריה של פרימו:

ההבדל בין השירים הוא שהשיר של שדמי נותן תמונה של חברות. הוא לא מדבר אודות חברות. לכן השיר הראשון מיועד, בעיני, בעיקר לגננות. השיר השני באמת מתאים לילדים. על פי התפיסה האנתרופוסופית, עד התחלפות השיניים, הילד חושב בתמונות ובדימויים. כל מה שאי אפשר לתרגם לתמונה – לא מתאים לו. הוא לא מבין חשיבה מופשטת. ילד אינו מבוגר נמוך! ילדים הינם בעלי מודעות שונה לחלוטין מזו של מבוגרים. במשך שבע שנות חייו הראשונות הילד חווה את העולם בעיקר דרך גופו וחושיו. כדאי לכם להתבונן פעם איך הילד שלכם מחכה למשהו מרגש. האם הוא יושב ללא נוע (או מקסימום מקפיץ רגל) כמוכם? לא. כל גופו רוטט בציפיה. הוא לא יכול לחכות עם הראש. הוא קופץ ממקומו, מרעיד את ידיו, מתקפל, משמיע קולות. כל הדברים האלה שגורמים לנו להגיד לו: שב כבר בשקט! אז זהו, שטיינר אומר שהוא לא יכול... החוויה עוברת בגוף, לבלי הפרד"

◀ מובן שלא חייבים לקבל את כל הנחות היסוד שמציע שטיינר, (בתיווכה של הכותבת). אבל מתוך כל מה שעמדנו עליו יחד, אין ספק שיש פער מובנה בין הצורך לתמלל ולהעביר את החוויות אל הממשי, ובין האופן בו הצורך הזה מתקבל אצל הילדים. הרעיון להעניק ביטוי עקיף, תיאורי אבל לא ישיר, של חוויה או מציאות דומה לחוויה בה אנחנו עוסקים, הוא רעיון שיש בו הרבה רוך וייחוד. אפשר להתנגד לו, ולהעדיף דיבור דידקטי, מכוון וישיר אל הילד, או כל פניה אחרת. אבל בזמן שנותר, נערוך מעבדה קטנה, בזוגות, איתה נוכל לצאת לניסוי בגנים שלנו.

4

בגן שלנו

◀ נתחלק לזוגות. כל אחת בתורה תספר לבת הזוג שלה על ילד אחד מהגן שלה שעבר חוויה משמעותית לאחרונה. כדאי לספר על החוויה בהרחבה ובריבוי פרטים ככל שניתן. כעת, יחד, נסו לחבר סיפור מקביל, בלתי ישיר (אפשר שגיבוריו יהיו מעולם החי או הצומח בכלל, הכל פתוח) ונטול "מוסר השכל" מנוסח ומפורש מדי, ברוח מה שקראנו יחד כעת.

◀ נקרא יחד דוגמאות שונות מתוך ההתנסות הזו, ונשוחח עליהן יחד. נזמין את המשתתפות להשתמש בסיפור שכתבו, וגם שכתבו אחרות (ברשותן) בגנים שלהן, ולבחון את מידת ההצלחה של האפשרות הזו בתוך הגן, בתיווך ובדיוק של חווית.

